

Քայլ առ քայլ» բարեգործական հիմնադրամ

Նախադպրոցական հաստատության մանկավարժական
աշխատողների մասնագիտական կարողությունների և
հմտությունների զարգացման» ծրագիր

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ ԷՔՍԿՈՒՐՍԻԱՆԵՐԻ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՅՑԵՐԻ ԴԵՐԸ ՄԱՆԵՐԻ
ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ

Դաստիարակ՝ Հովհաննիսյան Աստղիկ Պետրոսի
Մանկապարտեզ՝ Ախուրյան համայնքի
Հայկավանի Ալվան ծաղիկ
մանկապարտեզ» ՀՈԱԿ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	3
ԳԼՈՒԽ 1. ԷՔՄԿՈՒՐՄԻԱՆ ՈՐՊԵՍ ԿՐԹԱԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ԵՎ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎ.....	5
ԷՔՄԿՈՒՐՄԻԱՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՁԵՎԵՐԸ.....	5
ԷՔՄԿՈՒՐՄԻԱՅԻ ԱՆՑԿԱՑՄԱՆ ՍԵԹՈՂՆԵՐԸ.....	8
ԳԼՈՒԽ 2. ԷՔՄԿՈՒՐՄԻԱՆԵՐԻ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՅՑԵՐԻ ԴԵՐԸ ՍԱՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ.....	10
ԷՔՄԿՈՒՐՄԻԱՆԵՐԻ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՅՑԵՐԻ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԿԱՊԸ.....	10
.2 ԻՐԱԿԱՆԱՑՐԱԾ ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ.....	13
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ	17
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ	18

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմայի արդիականությունը: Էքսկուրսիաները և մշակութային այցերը կարևոր դեր են կատարում անչափահասների, հատկապես նախադպրոցական տարիքի երեխաների դաստիարակության ու զարգացման գործում: Էքսկուրսիաներն ու մշակութային այցերը տեսարժան վայրերի, թանգարանների, գրադարանների, թատրոնների, արտադրական ձեռնարկությունների, պատմամշակութային կոթողների և բնության գիրկ այցելություններն են՝ ուսումնադաստիարակչական նպատակներով:

Էքսկուրսիաների էությունը կայանում է ցուցադրման և բացատրման համակցության մեջ: Այն զննական մեթոդ է: Էքսկուրսիաները և մշակութային այցերը գործունեության այն ձևերն են, որոնք երեխաներին իսկապես դուր են գալիս:

Թեմայի արդիականությունը պայմանավորված է էքսկուրսիաների, մշակութային այցերի կազմակերպման որակին ներկայացվող պահանջներով, որպեսզի դրանք հնարավորինս արդյունավետ կերպով ազդեն նախադպրոցական տարիքի երեխաների զարգացման վրա: Նախադպրոցական տարիքը անձի ձևավորման կարևորագույն փուլերից մեկն է, ուստի շատ կարևոր է տարբերակել, թե այս շրջանում երեխային ինչ է պետք սովորեցնել, հաղորդել, և առավել կարևոր է, թե ինչպես, ինչ մեթոդներով ու ձևերով դա անել: Այս տարիքի յուրաքանչյուր երեխա հետաքրքրասեր և անհագ է իրեն շրջապատող աշխարհի նկատմամբ և սպունգի պես կլանում է գիտելիքները: Հենց այս ժամանակահատվածում կարևոր է երեխաների մեջ սերմանել սեր հայրենիքի, բնության նկատմամբ, հետաքրքրություն առաջացնել նրա մշակութային արժեքների նկատմամբ, զարգացնել պատկերացումները անձի, հասարակության մասին: Այսպիսի կարողունակությունների ձևավորմանը մեծապես նպաստում են պարբերաբար կազմակերպվող էքսկուրսիաները և մշակութային այցերը: Ուսումնական և դաստիարակչական այս առանձնահատուկ ձևը հնարավորություն է տալիս բնական պայմաններում դիտարկել առարկաները և երևույթները: Միաժամանակ երեխայի մոտ ակտիվացնում է մտավոր ակտիվությունն ու հուզական ոլորտը:

Ըստ նոր ծրագրային պահանջների՝ նախադպրոցական հաստատություններում գործունեության տարբեր ձևերի կիրառմամբ պետք է լուծել սանի ֆիզիկական, մտավոր, բարոյական աշխատանքային, տնտեսագիտական, իրավական, էկոլոգիական, սեռային, գեղագիտական դաստիարակության խնդիրները, և, ըստ այդ գործունեության ձևերի, այդ խնդիրներից շատերն իրականացվում են արտամանկապարտեզային պայմաններում: Եվ հենց այստեղ է, որ շատ մեծ ու կարևոր է էքսկուրսիաների ու մշակութային այցերի ընձեռած հնարավորությունները, քանի որ գործունեության այս ձևով ապահովվում է նոր չափորոշի ոլորտային վերջնարդյունքներից շատերը և ձևավորում կատաղունակությունները, հատկապես՝

- լեզվական և հաղորդակցական կարողունակությունը,
- ճանաչողական և մուրիսիվացիան կարողունակությունը,
- ինքնամանաչողական և սոցիալական կարողունակությունը,
- ժողովրդավարական և քաղաքացիական կարողունակությունը,
- մշակութային կարողունակությունը,
- տնտեսական կարողունակությունը,
- ֆիզիկական կարողունակությունը:

Հետազոտության նպատակն է՝ ներկայացնել էքսկուրսիաների և մշակութային այցերի դերը, դրանց կազմակերպման արդյունավետ մեթոդները սանի զարգացման գործում:

Հետազոտության խնդիրներն են.

- Ներկայացնել էքսկուրսիաները և մշակութային այցերը՝ որպես ուսուցման կազմակերպման և դաստիարակության ձևեր և մեթոդներ,
- Վերլուծել էքսկուրսիաների դաստիարակչական և զարգացնող դերն ու նշանակությունը նախադպրոցական տարիքի երեխաների զարգացման գործում:

Հետազոտության ընթացքում կիրառել ենք դիտման, վերլուծության, համեմատության, գիտափորձի մեթոդները: Հետազոտության ծավալը կազմում է ... էջ:

ԳԼՈՒԽ 1. ԷՔՍԿՈՒՐՍԻԱՆ ՈՐՊԵՍ ԿՐԹԱԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ԵՎ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎ

1.1 ԷՔՍԿՈՒՐՍԻԱՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՁԵՎԵՐԸ

Ուսուցման այս ամենահետաքրքիր ձևի անվանումը գալիս է լատիներեն՝ «էքսկուրսիա» բառից, այն ի սկզբանն նշանակում էր «արշավանքը»: Կրթության և դաստիարակության ձևերի և մեթոդների շարքում, երբ ուսումնասիրում ենք որևէ կրթական ծրագիր կամ մեթոդական ձեռնարկ, ուղեցույց (հատկապես ռուսական գրականության մեջ), ապա շատ դեպքերում առաջին տեղում էքսկուրսիան է: Պատմությունը չի պահպանել հիշատակում, թե երբ և ում կողմից է իրականացվել առաջին էքսկուրսիան ընդհանրապես, բայց մենք հաստատ գիտենք, որ որպես ուսումնական մեթոդ, էքսկուրսիաները սկսեցին ներմուծվել կրթական գործեաց Արևմտյան Եվրոպայի և Ռուսաստանի մանկավարժների կողմից 18-ի դարի վերջին և 19-րդ դարի սկզբին:

Էքսկուրսիան կրթական կամ ժամանցային նպատակով կազմակերպված կոլեկտիվ ուղևորություն, զբոսանք, շրջագայություն է դեպի բնություն, արդյունաբերական կամ կրթական կառուցները, տեսարժան վայրեր:

Էքսկուրսիայի էությունը կայանում է ցուցադրման և բացատրման համադրության մեջ: Եթե այդ համադրությունից բացակայի ցուցադրումը ապա այն կվերածվի պարզապես զրույցի: Իսկ եթե էքսկուրսիան գուրկ լինի բացատրությունից, ապա ցուցադրումն էլ իր հերթին կվերածվի ուղղակի տեսարժան վայրի այցելության¹:

Ուսուցման կազմակերպման այս ձևը կիրառելի է նաև նախադպրոցական ուսումնական հստատություններում՝ որպես աշխարհաճանաչողական գիտելիքների հաղորդման միջոց: Հետևաբար ուսումնադաստիարակչական գործընթացում գիտելիքի հաղորդումը ցանկալի է

¹ Մարության Ս.Ա., Դալլաքյան Ա.Մ., Նախադպրոցական մանկավարժություն, Երևան, 2008, էջ 97:

պարբերաբար կատարել էքսկուրսիաների միջոցով նկատի ունենալով, որ այդ ձևով յուրացումն ավելի կայուն ու խորն է լինում, իսկ գիտելիքի աշխուժ խետաքրքիր փոխանցումը ավելի դառնում: Այն ինչը տեսնում է սանը, տպավորվում է նրա գիտակցության մեջ դաստիարակի պատմածի, բացատրածի որոշակի իրադրությունների, երևույթների, փաստերի, շնորհիվ: Դաստիարակը, ցուցադրելով միաժամանակ սովորեցնում է ճիշտ ընկալել տեսածը: Այսպիսով էքսկուրսիաները օգնում են նախադպրոցական տարիքի սաներին պատկերացում կազմել շրջապատող աշխարհի մասին հենց լսածը տեսնելու, վերացականը ակնառու-պատկերավորի փոխարինելու որոշակի իրադարձությանը մասնակից լինելու միջոցով:

Էքսկուրսիայի ընթացքում մանկապարտեզի դաստիարակը կիրառում մանկավարժական հատուկ տեխնիկա և մեթոդներ:

Էքսկուրսիան բնույթով աշխույժ է և հուզիչ, դաստիարակը պետք է խուսափի պաշտոնական ուսուցումից: Էքսկուրսիայի ընթացքում դաստիարակի՝ սաների հետ շփվելու ոճը պետք է լինի ավելի անկեղծ ու նուրբ: Սաները պետք է գիտելիք ձեռք բերեն առանց նույնիսկ դա գիտակցելու:

Էքսկուրսիայի բովանդակությունը պարտադիր պետք է համապատասխանի երեխաների տարիքին և հետաքրքրություններին: Պետք է սահմանափակվի՝ առարկաների թիվը, որոնց վրա կենտրոնացված է ուշադրությանը: Այսպիսով, կրտսեր խմբում, ընության գրկում էքսկուրսիայի ժամանակ, պետք է կենտրոնանալ միայն մեկ առարկայի վրա, օրինակ, գարնանը կաղաջին խոտի միջին նախադպրոցական տարիքում, նմանատիպ զբոսանքի ժամանակ, ուշադրություն է գրավում խոտը, ծառերի ու թփերի ուռած բողբոջները և հալված ձյան ջրափոսերը: Ավելի մեծ նախադպրոցական տարիքի սաներին կարող է տրվել հետազոտական բնույթի առաջադրանք գտնեն գարնան բոլոր նշանները այգում կամ տեղանքում և այնուհետև արտացոլել դրանք:

Յուրաքանչյուր տարիքային խումբ ունի էքսկուրսիաների իր առանձնահատկությունները¹:

Կազմակերպչական պահեր

Իհարկե, էքսկուրսիա կազմակերպելը ավելի դժվար է, քան ավանդական խմբային պարապմունքի: Նրա հաջողությունը կախված է դաստիարակի պատրաստվածությունից: Դաստիարակի տատրաստումը հիմնականում Լակոտրտիայի նպատակի և ծրագրի

¹ Գյուլամիրյան Ջ., Խաղալով սովորենք, Երևան, 2009, էջ 34:

բովանդակության ընտրությունն է: Դաստիարակը նախօրոք մտածում է միջոցառման բոլոր պահերի մասին (ներառյալ ճանապարհին անցկացրած ժամանակը), որոշում է իր հետ վերցնել օգնական (դայակ, մեթոդիստ, մեկ այլ ուսուցիչ, ծնողներից մեկը):

Որքան էլ դաստիարակին ծանոթ լինի էքսկուրսիայի վայրը, նա նախապես գնում է էքսկուրսիայի վայրը և անհրաժեշտության դեպքում պատրաստում անհրաժեշտ նյութեր (օրինակ՝ զամբյուղներ՝ այգի այցելելու համար, թուղթ, մատիտ և այլն): Լավ է երեխաներին ներգրավել անհրաժեշտ նյութերի պատրաստմանը. դա կօգնի հետաքրքրություն առաջացնել գալիք իրադարձության նկատմամբ: Նա նաև սահմանում է էքսկուրսիայի առանձին մասերի անցկացման հաջորդականությունը, վայրերը՝ կոլեկտիվ և առանձին դիտարկումների և հանգստանալու համար:

Կարևոր է նաև ճիշտ ընտրված ուղին դեպի դիտարկման օբյեկտ՝ այն չպետք է հոգնեցուցիչ լինի և սաներին շեղի ծրագրված նպատակից: Ընտրված ուղին պետք է լինի 2-5 կմ (կախված սաների տարիքային խմբից և ֆիզիկական հնարավորություններից): Դեպի ընտրված վայր (միակողմանի) ճանապարհորդության տևողությունը միջին խմբում չպետք է գերազանցի 30 րոպե, ավագ խմբում՝ 40-50 րոպե: Իհարկե, պետք է հաշվի առնել եղանակային պայմանները և ճանապարհի առանձնահատկությունները:

Դաստիարակը ուշադրություն է դարձնում նաև սաների հագուստին, դրանք պետք է համապատասխանեն տարվա եղանակին և վայրին:

Էքսկուրսիային մասնակցող երեխաների թիվը կրկին կախված է նրանց տարիքից, որքան փոքր են երեխաները, այնքան փոքր պետք է լինի նրանց թիվը: Այսպիսով, կրտսեր նախադպրոցական մակարդակում նպատակահարմար է իրականացնել գործողություններ 6- 12 հոգուց բաղկացած ենթախմբի հետ:

Եթե էքսկուրսիան ենթադրում է տրանսպորտով ճանապարհորդություն, ապա դաստիարակը և նախադպրոցական ուսումնական հաստատության ղեկավարությունը պետք է նախապես պատրաստեն համապատասխան փաստաթղթերը (պատվեր, անվտանգության ձեպագրույց, նախադպրոցականների ցուցակ և այլն), իսկ եթե որևէ արտադրամաս կազմակերպություն կամ հաստատություն են այցելելու, ապա պետք է համապատասխան պայմանավորվածություն ձեռք բերեն, զեկուցեն և ստանան թույլտվություն:

1.2 ԷՔՍԿՈՒՐՄԻԱՅԻ ԱՆՑԿԱՑՄԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ

Էքսկուրսիաների կազմակերպման և անցկացման մեթոդներին ներկայացվում են հետևյալ պահանջները¹.

- Բովանդակության համապատասխանությունը երեխաների հետաքրքրություններին,
- Թեմային ուղղված լինելը /ոչ մի պատահական երևույթ չպետք է շեղի սանի ուշադրությունը հիմնականից/,
- Չպետք է ունենա պարապմունքի ավանդական ձև,
- Դաստիարակի նախապատրաստում,
- Նախապես որոշել այն խոսքի ձևերը, որոնք առաջարկվելու են,
- Էքսկուրսիայից հետո դիտել նկարներ, վարել զիույց, դիդակտիկ խաղ, նկարել տպավորությունները,
- Էքսկուրսիաների քանակի պլանավորել:

Էքսկուրսիա կազմակերպելիս և անցկացնելիս պետք է հիշել, որ նույնիսկ հետաքրքիր տեղեկատվության մեծ քանակությունը հանգեցնում է ուշադրության թուլացման: Առաջարկվում է

- Տեսարժան վայրերի ցուցադրում, որոնք պետք է տարբերվեն ճշգրտությամբ, պատկերավորությամբ,
- Տեսողական միջոցների օգտագործում դրանք օգտագործելիս լսողական ընկալումն անցնում է տեսողականի, ստեղծվում է սթրեսի որոշակի թուլացում,
- Կատակներ, հումոր,
- Հարց-պատասխան:

Էքսկուրսիան հետաքրքիր լինելու համար ուսուցիչը պետք է պատրաստի քանաստեղծություններ, հանելուկներ, ասարվածքներ, խաղեր:

Ը _____

Ն 1

Գ Մ

Ս Քամենևա Լ.Ա. «Մանկապարտեզում երեխաներին բնությանը ծանոթացնելու մեթոդները», Ե. 2011, էջ 64:

Կ Բ

Ն

Ս Գ

Ն

Էքսկուրսիայի կառուցվածքը

Էքսկուրսիա մշակելիս կարևոր է առաջադրել և լուծել ուսումնական, կրթական և զարգացնող բնույթի մի շարք խնդիրներ: Դաստիարակը պլանավորում է էքսկուրսիա՝ ելնելով ծրագրի պահանջներից և շրջակա տարածքի առանձնահատկություններից:

- ներածական զրույց,
- կուլեկտիվ դիտարկում,
- երեխաների անհատական ինքնագործունեություն,
- նյութերի հավաքածու,
- մանկական խաղեր հավաքված նյութով,
- եզրափակիչ մասը:

Պատրաստվելով գալիք էքսկուրսիային՝ դաստիարակը նախադպրոցականներին նախապես տեղեկացնում է էքսկուրսիայի նպատակը, թե ուր են գալու և ինչու, ինչ են պարզելու: Անհրաժեշտ է նաև սաների հետ քննարկել անձանոթ վայրում վարքի կանոնների պահպանման մասին:

Հիմնական մասում՝ բացի դաստիարակի ցուցադրումներից, տեղեկտվության տրամադրումից պետք է սաներին նաև հնարավորություն տալ բավարարել իրենց հետաքրքրությունը ինքնուրույն և ազատ դիտումներ կատարելով:

Եզրափակիչ փուլի հիմնական նպատակը արդյունքների ամփոփումն է: Էքսկուրսիան ավարտվելուց հետո, դաստիարակն ու սաները պարտադիր վերլուծում ամփոփում են էքսկուրսիան՝ ամփոփում են ճանաչողական գործունեության արդյունքները, տալիս է հուզական գնահատական, արտահայտում վերաբերմունքը, տպավորությունները նաև կատարում ստեղծագործական աշխատանք (հատկապես բնության էքսկուրսիայի ընթացքում հավաքված նյութերով):

ԳԼՈՒԽ 2. ԷՔՍԿՈՒՐՍԻԱՆԵՐԻ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹԱՅԻՆ ԱՅՑԵՐԻ ԴԵՐԸ ՄԱՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ

ԷՔՍԿՈՒՐՍԻԱՆԵՐԻ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹԱՅԻՆ ԱՅՑԵՐԻ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԿԱՊԸ

Էքսկուրսիաների և մշակութային այցերի դերը սաների զարգացման գործում չափազանց կարևոր են, քանի որ դրանք ուսումնադաստիարակչական գործընթացում ապահովում են ուսուցման, զարդացման և դաստիարակման փրխադարձ կապը,

Ուսուցում. Էքսկուրսիաներն ու մշակութային այցերը նպաստում է աշխարհընկալման ու ճանաչմանը, սաների միտքը հարստացնում են նոր տպավորություններով, քանի որ նրանք անմիջականորեն դիտում և ճանաչում են այնպիսի առարկաներ և երեկոյթներ, ինչպիսիք հնարավոր չէ բերել մանկապարտեզ տեսնել առօրյայում: Այն հետաքրքրություն է առաջացնում դեպի իրենց շրջապատի բույսերը, կենդանիները: հասարակական երևույթները, մարդու աշխատանքը բնության և հասարակության մեջ, այսպիսով նախադպրոցականները՝ ստանում են նոր գիտելիքներ՝ որոշակի թեմայի վերաբերյալ՝ ընդլայնելով մտահորիզոնը:

Բացի աշխարհընկալման զարգացումից էքսկուրսիաները բացառիկ նշանակություն ունեն նաև երեխաների խոսքի զարգացման առումով, քանի որ դրանք խթանում են հաղորդակցվելու ցանկությունը, հարստացնում բառապաշարը, կապակցված խոսքը, երկխոսելու ունակությունները:

Հ

ա

յ

տ

ն

ի

ռ

ո

լ

ս

մ

¹

Ушинский - "Собрание сочинений", 1948г., 84:

Զարգացում. բոլոր տեսակի էքսկուրսիաները նպաստում են սանի մտածողության զարգացմանը վերլուծելու, ընդհանրացնելու, դասակարգելու և պատճառահետևանքային կապեր հաստատելու ինչպես նաև ակտիվացնում են սանի ուշադրությունը դիտողականությունը, հիշողությունը զգայական ունակությունները, իսկ թանգարանների, թատրոնների և ճարտարապետական հուշարձանների այցելությունները զարգացնում են ստեղծագործական երևակայությունը, գեղեցիկը տեսնելու և գնահատելու ունակությունը, գեղագիտական ճաշակը:

Էքսկուրսիաները նաև զարգացնում են շարժողական ակտիվությունը¹:

Դաստիարակում. գործունեության այս ձևը նպաստում է սաների բարոյական, հայրենասիրական դաստիարակությանը, ձևավորում գեղագիտական զգացմունքները և հուզական արձագանք շրջապատի և դրանում տեղի ունեցող իրադարձությունների հանդեպ: Էքսկուրսիաները ձևավորում են նաև գիտակցական կարգապահություն և կազմակերպվածություն, վարքի ճիշտ դրսևորումներ դրսում, հասարակական վայրերում, դաստիարակի կարգադրություններին հետևելու և կատարելու ունակություններ:

Նախադպրոցական տարիքի սանի զարգացման համար շատ կարևոր է էքսկուրսիաների բոլոր տեսակների կիրառումը, քանի որ դրանց համադրումը բերում է համակողմանի զարգացման:

Զբոսանք մանկապարտեզում. Թերևս առաջին էքսկուրսիան, որն առաջարկվում է նախադպրոցականներին սովորաբար կրտսեր առաջին և երկրորդ խմբի սաներին) շրջագայությունն է նրանց մանկապարտեզի տարածքում: Այս էքսկուրսիան սաներին սովորեցնում է կողմնորոշվել տարածքում, ծանոթացնում է հաստատության կառուցվածքին դրական վերաբերմունք է զարգացնում աշխատողների նկատմամբ և ձևավորում հարգանք՝ նրանց աշխատանքի նկատմամբ: Սովորաբար երեխաներին ցույց են տալիս խոհանոցը, բժշկական սենյակը, լվացքատունը և այլն՝ նախադպրոցականների ուշադրությունը հրավիրելով աշխատանքային գործիքների, պարագաների ու իրերի վրա:

Բնության էքսկուրսիաներ. Անհիշելի ժամանակներից մարդկությունը՝ գնահատել է բնությունը նրա մեջ տեսնելով ոչ միայն իր կերակրողին, այլև իմաստուն

1

Կոնդրաշովա Մ.Ա. «Նախադպրոցականների էկոլոգիական կրթությունը պարապմունքների և առօրյա

դաստիարակին: Բնության էքսկուրսիաները նպատակ ունեն նախադպրոցականներին ծանոթացնել բնաշխարհին, կուտակել պատկերացումներ նրա տարբեր երևույթների մասին:

Ինչպես հայ մեծ մանկավարժ Խ. Աբովյանն է նկատել «Բնությունն իր բազմապիսի առանձնահատկություններով ու երևույթներով, իր պես-պես գույներով ու ձայներով, դրանց միջև եղած պատճառահետևանքային զանազան կապերով, իր սքանչելի գեղեցկությամբ ու անկրկնելի ստեղծագործություններով ամենամեծ ուսուցչին է: Այդ ուսուցիչն ամենահեշտ ու դյուրին ձևով խոր ու կայուն կերպով սովորեցնում է ճանաչել բնությունը»:

Մշակութային այցեր. Բնության էքսկուրսիաներից ոչ պակաս կարևոր են նաև մշակութային այցերը թանգարաններ, հուշարձաններ, գրադարաններ, երաժշտական դպրոցներ, որոնք ընդլայնում են սաների մտահորիզոնը, սովորեցնում հասկանալ և գնահատել արվեստը, ինչպես նաև ճանաչել հայրենի երկրի պատմությունը: Թանգարանները, գրադարանները կամ գեղարվեստի դպրոցները մշակութային արժեքների պահպանման, անցյալի հիշողությունը, օգտակար տեղեկությունները սերնդեսերունդ փոդանցելու միջոց են, իսկ մենք մենծերս պարզապես պարտավոր ենք պահպանել և փոխանցել գիտելիքներն ու մշակութային արժեքները մեր սաներին:

Արտադրական էքսկուրսիաները սաների մոտ զարգացնում են հետաքրքրություն տարբեր մասնագիտությունների նկատմամբ, խթանում՝ հարգալից վերաբերմունք գործարանների և այլ հաստատությունների աշխատողների աշխատանքի նկատմամբ: Նախադպրոցականները տեսնում են ոչ միայն արտադրական գործընթացը, այլև ծանոթակում, թե ինչպես են հասնում արտադրանքի որակին: Իսկ այն, որ արտադրողը պատասխանատու է այս կարևոր ցուցանիշի համար, սաներին հնարավորություն տալիս հասկանալու, թե ինչ է աշխատանքային պատասխանատվությունը: Արդյունաբերական էքսկուրսիաները շատ կարևոր են նաև հայրենասիրական առումով, երեխաները՝ սկսում են հպարտանալ իրենց քաղաքով և երկրով:

Այսպիսով՝ էքսկուրսիաները և մշակութային այցերը սանի գեղարվեստաստեղծագործական և ճանաչողական մտածողության ձևավորմանը նպաստող գործունեության ձևերից են: Անկախ նրանից, թե ինչ բնույթ են կրում էքսկուրսիաներն ու մշակութային այցերը, դրանք օժտված են բարձր՝ ազդեցությամբ և արդյունավետությամբ: Դրանք՝ ընդլայնում են աշխարհընկալումը, հարստացնում ճանաչողական գիտելիքները .

զարգացնում բառապաշարը, ձևավորում հետաքրքրասիրությունը, ինքնաճանաչումը՝ ինքագործունեությունը և նախաձեռնողականությունը դաստիարակում են սեր դեպի բնությունը, դեպի հայրենի երկիրը, դրանց տեսարժան վայրերը, հուշարձանները ձև ավորում են գեղագիտական ճաշակ, նպաստում են միջնանձնային հարաբերությունների ճիշտ ավորմանը:

Բացի վերը նշվածից, կազմակերպված և անցկացված էքսկուրսիաները ինքնին ախտորոշման այնպիսի կախարդական միջոց են, որի օգնությամբ կարել է, շատ լավ դիտարկել և շտկել երեխաների վարքի խնդիրները, որոնք միշտ չէ, որ տեսանելի ևն սովորական պարապմունքների ժամանակ: Սա հիանալի միջոց է սաների դիտարկման և գնահատման մեթոդը կիրառելու համար: Էքսկուրսիայի ընթացքում՝ տեսանելի են յուրաքանչյուր սանի և ամբողջ մանկական թիմի առանձնահատկությունները: Հենց էքսկուրսիայի ժամանակ, երբ երեխաները չեն գտնվում իրենց սովորական միջավայրում կարելի է նկատել նաև դաստիարակի մասնագիտական գործունեության թերությունները, գնահատել՝ մանկիավարժական վարպետությունը:

ԻՐԱԿԱՆԱՑՐԱԾ ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Պարապմունք՝ Խոսքի զարգացում - Կերպարվեստ

Տևողությունը՝ երկու պարապմունք

Թեման՝ Հրաժեշտ աշնանը, Աթ. Խնկոյանի «Անտերև ծառը»

Նպատակ՝

- Ամրապնդել երեխաների գիտելիքները աշնանային կենդանի և անկենդան բնության վերաբերյալ.
- Դաստիարակել հուզական արձագանք, հետաքրքրություն գրական ստեղծագործության նկատմամբ:

Քայլեր.

- Ջարգացնել երեխաների կապակցված խոսքը,
- Ջարգացնել գեղեցկությունը գնահատելու, ստեղծագործաբար մտածելու երեխաների կարողությունները, հարստացնել բառապաշարը՝ մեզ, մշուշ, բառերը:

- Դաստիարակել կոլեկտիվ աշխատանքի հմտություններ,
- Ակտիվացնել ածականների կիրառումը խոսքում:

Նյութեր.

- Երկնագույն ֆոնով 2-3 մ երկարությամբ թուղթ, գուաշ, լաթ, A4 թուղթ, գունավոր մատիտներ, մկրատ, սոսինձ, գունավոր թղթից տերևներ, բնական տերևներ, պաստառ, նկարներ:

Մեթոդներ.

Էքսկուրսիա, անհատական, փոքր խմբերով, մեծ խմբերով աշխատանք:

Ընթացքը.

Խթանման փուլ – Երեխաները վերադարձել են էքսկուրսիայից՝ բերելով իրենց հետ աշնանային գույնզգույն տերևներ, նյութեր:

Լ. Վան Բեթհովենի «Լուսնի սոնատի» հնչյունների ներքո նստում են գորգին, լսում են դաստիարակի խոսքը աշնան վերաբերյալ: Դաստիարակը սկսում է պարապմունքը «Այդ ե՞րբ է լինում» հանելուկով: Պատասխանը լսելուց հետո երեխաները նշումներ են կատարում նույն օրացույցին: Ինչ փոփոխություն է կատարվում աշնանը բնության մեջ: Բոլորը կարող են նկարագրել աշունը:

Այնուհետև գույզերով մտածում են և կարծիքներ են հայտնում իրենց տեսածի և լսածի վերաբերյալ: Քննարկումները լսելուց հետո երեխաների ուշադրությունը դաստիարակը հրավիրում է փակցված պաստառի վրա.

Օգտվելով պաստառից՝ երեխաները նկարագրում են.

- Աշնան սկզբում տաք է, արևոտ, իսկ հետո օրերը ցրտում են, լինում է անձրև, քամի, ամպրոպ:
- Ծառերը իրենց հագուստը փոխում են:
- Քամին տերևները պոկելով ծառից քշում է հեռու:

Իմաստի ընկալման փուլ.

Դաստիարակ – Քանի որ նկարագրեցինք աշունը, ժամանակն է ընթերցել Աթ. Խնկոյանի «Անտերև ծառը» ստեղծագործությունը: Ըստ ստեղծագործության

բովանդակության հաջորդաբար ցուցադրում ենք նկարները, որի օգնությամբ սովորում ենք անգիր: Սովորելուց հետո ամփոփել հարցերի միջոցով.

- Ի՞նչը քեզ դուր եկավ այս ստեղծագործության մեջ:
- Ի՞նչ կասեր քամին ծառին:

Հարցերը երեխաները քննարկում են փոքր խմբերով, ապա 2-3 երեխայի պատասխանից հետո անցնում ենք խմբային աշխատանքի.

- Մտածենք և միմյանց հետ քննարկենք, թե ինչ եղավ հետո:

Ֆիզկուլտ դադար:

«Տերևներն ու քամին». Հնչում է հատված Վիվալդիի «Տարվա եղանակները» ստեղծագործությունից: Երեխաները գույգերով կանգնում են միմյանց դիմաց: Տղաները ստանձնում են քամու դերը, իսկ աղջիկները՝ տերևների դերը Որից հետո անցնել կենտրոններով աշխատանքի: Տղաները պտտվում են աղջիկների շուրջ, իսկ աղջիկները թևերը թափահարելով շրջում են:

Կշռադաստման փուլ.

Խաղ՝ «Խոսող տերևները»:

Խոսող տերևները փոխանցեն միմյանց և ասեն մեկ նախադասություն աշնան մասին:

Դաստիարակ – Հրաշագործ աշունը շուտով հրաժեշտ կտա մայր բնությանը:

Երեխաները – Բնությունը իր կանոններն ու օրինաչափություններն ունի:

Երաժշտություն - «Քամին ու տերևը», հեղ.՝ Հ. Խրիմյան:

Պարապմունքը ավարտվում է առաջադրված ամփոփիչ հարցերով.

- Ի՞նչ բերեց աշունն իր հետ:
- Ո՞րոնք են աշնան գույները:
- Միրում էք աշունը:
- Ինչպիսի՞ բառերով կնկարագրեք աշունը:

Կերպարվեստ – Թեմատիկ ապլիկացիա:

Թեման - «Տերևաթափ»:

Երեխաները, վերցնելով նախապես կտրված գունավոր տերևները, շարտում են մեծ երկնագույն թղթի վար, ինչպես նախատեսված էր, կոմպոզիցիա ստանալու

համար: Երեխաները հավաքվում են մեծ թղթի շուրջ, թափված տերևները մաքուր և կոկիկ սոսնձում են թղթի վրա:

Հետո երեխաները վերցնում են դեղին, կարմիր, նարնջագույն գույակները և ձեռքով փոքր կտորներ պատռելով, իբր ծառից պոկված տերևներ, սոսնձում են նկարի վրա:

Նկարչություն – Թեման՝ «Կախարդական ծառ»:

Տրվեց հանրավորություն՝ ստեղծել հեքիաթային պատկեր: Երեխաները կարողացան ծառի ձևը թղթին ճիշտ պատկերել: Ամրակայվեցին նկարելու հմտություններն ու կարողությունները:

Դիտարկում.

Ավագ խմբում դիտարկվեց ինտեգրված պարապմունք խոսքի զարգացումից, որի թեման էր «Տերևաթափ»: Պարապմունքը նախապես արդեն պատրաստ էր, կար ընտրված թեման, նրա նպատակը: Այն հագեցած էր թեմային համապատասխան շատ նյութերով: Սեղանին դրված էին տարբեր գույնի տերևներ, կոներ, A4 թղթեր, սոսինձ, գունավոր թղթեր, աշնանային նկարներ և դիդակտիկ նյութեր: Դաստիարակը ներկայացրեց աշունը իր ամբողջ գեղեցկությամբ ու գույներով: Զգացվեց դաստիարակի ջերմ և բարի վերաբերմունքը դեպի երեխաները, թե ինչքան պարզ և հասանելի է մատուցում տվյալ նյութը յուրաքանչյուր երեխային: Հատուկ վերաբերմունք ուներ այն երեխաների հանդեպ, որոնք պարապմունքի ընթացքում պասիվություն էին ցուցաբերում: Նկատվեց դաստիարակի ակտիվությունը և հստակ խոսքը: Նաև պահպանված էր պարապմունքի ճիշտ և հստակ տևողությունը: Երեխաները ունեին սահուն և հստակ խոսք:

Դիտարկեցին տնօրենը և մեթոդիստը, նշվեց, որ դաստիարակի ճիշտ և գրագետ աշխատանքի շնորհիվ ունեցանք լավ վերջնարդյունք:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Այսպիսով, նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունում էքսկուրսիաները և մշակութային այցերը մանկավարժական գործընթացի կարևոր մասն են: Դրանք այցելություն են դեպի բնության գիրկ, անարժան վայրերը, զրադարաններ, թանգարաններ, արտադրամասեր, դարացներ և այլն ուսումնադաստիարակչական նպատակներով, որոնք հնարավորություն չէր ընձեռում ստանալ մեծաքանակ տեղեկատվություն, և հատկանշականն այն է, որ այս պարագայում ստացվող տեղեկացուն լինում է առավել տպավորիչ, հուզական, մայուն, որովհետև փոխանցումն իրականացվում է անմիջական շփման և հաղորդակցման միջոցով երկրորիաների ցունը բացատրությամբ բուսադրումն է, այն զենական մետաղ է, երակուրսիան պանավորում, կազմակերպում է դաստիարակը, այն կարող է վարել դաստիարակը կամ էրակոաավարը, ում մեկնաբանմամբ սաները սովորում են ճիշտ նկալել տեսածը ցուցադրածը:

Գործունեության այլ ձևերի ժամանակ մեծ բավականություն են ստանում թե՛ մեծերը, թե՛ փոքրերը: Սաների համար նա ոչ միայն հետաքրքիր ժամանակ է, այլ նաև ուսումնադաստիարակչական գործունեություն, որը զարգանում է մտածողությանը, ձևավորում է հուզական ոլորտը, դաստիարակում վարքի դրսևորման ձևեր, ինչպես նաև մարզվում է ֆիզիկական տոկունություն: Արդյունքում նախադպրոցական տարիքի երեխաների մոտ զարգանում են էսթետիկ զգացմունքներ, գեղագիտական ճաշակ, դաստիարակում են հարգանք ուրիշների աշխատանքի նկատմամբ, հայրենիքի նկատման, բնությունը գնահատելու և պաշտպանելու ցանկություն, ընդլայնում են սաների մտահորիզոնը ձևավորում աշխարհայացքը, նպաստում՝ խոսքի զարգացմանը այն տների մոտ ձևավորում է այն այնպիսի առանձնահատկություններ, ինչպիսիք են հանդուրժողականություն), համագործակցությունը, փոխադարձ աջակցությունը, խնդրահարույց իրավիճակներում ինքնուրույն մտածողությունը բաղատական մտածողությունը, կողմնորոշումը, միջանձնային հարաբերությունների ձևավորումը, կոնֆլիկտների հաղթահարման որոշակի հմտությունները:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

ռաբելյան Ռ.Ա., Շարժախաղեր, Երևան 2008:

յուլամիրյան Ջ., Խաղալով սովորենք, Երևան, 2009:

ուսինյան Ա., Ղազարյան Կ., Երաժշտությունը մանկապարտեզում, Երևան, 2009:

անգելոյան Փ., Երեխաների հաղորդակցական կարողությունների զարգացումը բանավոր խաղերի միջոցով, Նախաշավիղ, 2004, N3-4, էջ 45-49:

ամենևա Լ.Ա. «Մանկապարտեզում երեխաներին բնությանը ծանոթացնելու մեթոդները», Ե. 2011:

6. Կոնդրաշովա Մ.Ա. «Նախադպրոցականների էկոլոգիական կրթությունը պարապմունքներին և առօրյա կյանքում». Մեթոդական ուղեցույց. 1991 թ: Հայեցակարգ» գիտական և մեթոդական էլեկտրոնային ամսագիր.

URL` <http://e-koncept.ru/2016/76560.htm>:

արությունյան Հ.Ս. Մաթեմատիկայի պարապմունքները մանկապարտեզում, Կրսեր Բ

դվհաննիսյան Ա. Մարության Ս.- Խոսքի զարգացման պարապմունքները մանկապարտեզի կրսեր երկրորդ խմբում, Երևան, 2014:

մվհաննիսյան Ա., Ամիրխանյան Ա., Փոքրիկ բնասեր, Երևան 2001:

Խզարյան Կ., Երաժշտա-դիդակտիկ խաղերը մանկապարտեզում, Երևան, 2001:

ջրտիրոսյան Գ. Էկոլոգիական դաստիարակությունը նախադպրոցական տարիքում, Խեթոդական ուղեցույց, Երևան, 2007:

նարության Ս.Ա. ,Դալլաքյան Ա.Մ. , Նախադպրոցական մանկավարժություն, Երևան Խ

եղբումյան Լ. Էկոլոգիայի հիմունքներ, Երևան, 2008:

բրոզովա Լ. «Ինչպես ճիշտ և հետաքրքիր անցկացնել էքսկուրսիան Ե

բախաշավիղ գիտամեթոդական հանդես, Երևան, 2014:

Ե

Ի

և

իբուխյան Ս.Ա., Տարրական մաթեմատիկական պատկերացումների զարգացման
պարապմունքները մանկապարտեզի ավագ խմբում, Երևան, 2014:

մբատյան Լ., Խաղերի և խաղ-զվարճալիքների կազմակերպումը մանկապարտեզում,
Երևան, 2014:

шинский - "Собрание сочинений", 1948г.